

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ»**

Виконала: здобувачка другого
(магістерського) рівня вищої освіти
PO1-M22z групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Павлик Валентина Леонідівна

Керівник:
Гордиська Оксана Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, старший
викладач

Рецензент:
Гудима Наталія Василівна, кандидат
філологічних наук, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	8
1.1 Аналіз концептуальних підходів до вивчення проблеми соціокультурної компетентності.....	8
1.2 Психолого-педагогічні особливості формування соціокультурної компетентності молодших школярів.....	26
1.3 Уроки мовно-літературної освітньої галузі як засіб формування соціокультурної компетентності молодших школярів.....	32
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	38
2.1 Показники, критерії та рівні сформованості соціокультурної компетентності молодших школярів.....	38
2.2 Шляхи, методи та прийоми формування соціокультурної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі.....	50
2.3 Емпіричне дослідження формувального етапу експерименту.....	73
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ.....	93

ВСТУП

В умовах сучасного євроінтеграційного процесу кожен громадянин нашої держави має ціннісно ставитися до культурних надбань народу, звичаїв, традицій, бути готовим до активної участі у суспільних справах, виконувати належні йому обов'язки та користуватися своїми правами. В ході демократичних реформ, важливо, щоб кожен житель України компетентно оцінював події, які відбуваються, відчував себе повноцінним та повноправним членом суспільства, здатним до рішучих кроків, відстоюючи свою громадянську позицію. Важливого значення для кожної особистості набуває орієнтація на відродження національної свідомості, пропагування звичаїв і традицій народу, пробудження патріотичних почуттів, здатність до популяризації українського стилю життя, поглядів, переконань. Основи соціокультурної компетентності закладаються ще з молодшого шкільного віку на уроках мовно-літературної галузі, на яких учні знайомляться із найкращими зразками літературної спадщини України, національних меншин та інших країн.

Актуальність питань формування соціокультурної компетентності висвітлена в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, законі України «Про освіту», «Про охорону дитинства», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Державному стандарті початкової освіти», «Концепції Нової української школи», де акцентується увага на цінності кожної особистості та зазначається, що виховувати дитину потрібно так, щоб вона була відповідальна не тільки за себе, але й дбала про майбутнє своєї держави, була її гідним громадянином.

Питання формування соціокультурної компетентності молодших школярів неодноразово розглядалося в різних контекстах: політичному, етичному, суспільному, психологічному, філософському, педагогічному тощо. В історії наукової думки відповідне питання презентували у своїх роботах

класики зарубіжної (Д. Дідро, Дж. Локк, Я.-А. Коменський, Я. Корчак, Ж. Руссо, С. Френе, Р. Штайнер) та вітчизняної (Г. Сковорода, В. Сухомлинський, С. Русова, К. Ушинський) педагогіки. Особливості періоду дитинства досліджували ряд провідних психологів: загальний психологічний розвиток дитини (Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, Л. Божович, Г. Люблінська, С. Холл); концепції навчання та розвитку дітей (Е. Торндайк, Ж. Піаже, О. Дяченко). Великий внесок у дослідження особливостей соціалізації дитини та входження у культурний простір зробили педагоги А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, О. Савченко, К. Крутій, С. Курінна, Л. Варяниця, І. Печенко.

Науковцями розроблено сучасні концепції соціальної взаємодії особистості з навколишнім довкіллям (Н. Голованова, Н. Заверико, О. Грошовенко, І. Зверева, Н. Лавриченко, Г. Лактіонова, С. Савченко, С. Харченко); соціально-педагогічні засади проблеми відповідно до нової соціокультурної ситуації характеризуються у дослідженнях Т. Алексеєнко, О. Безпалько, В. Болгаріної, Т. Василькової, Ю. Василькової, М. Галагузової, О. Демченко, І. Зверєвої, А. Капської, Л. Коваль, Л. Міщик, Л. Новікової, А. Рижанової, С. Хлебик, Л. Штефан.

У підручниках Н. Андрук, І. Большакової, Т. Воронцової, Г. Остапенка, О. Савченко, І. Стеценко, О. Хомич, Р. Шияна обґрунтовано потенційні можливості для формування соціокультурної компетентності молодших школярів.

Аналіз наукової літератури засвідчує важливість означеної проблеми. Проте шкільна практика показує, що соціокультурна компетентність в молодших школярів сформована недостатньо. На уроках мовно-літературної галузі часто зустрічається репродуктивний підхід до забезпечення школярів знаннями, хаотичне компетентнісне зростання. Актуальність відповідної проблеми, її недостатня розробленість у практичній площині зумовили вибір нами теми дослідження: «Формування соціокультурної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі».

Об'єкт дослідження: процес формування соціокультурної компетентності молодших школярів.

Предмет дослідження: зміст, форми та методи формування соціокультурної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити форми та методи формування соціокультурної компетентності учнів початкової школи на уроках мовно-літературної галузі; визначити критерії та рівні сформованості соціокультурної компетентності молодших школярів.

Відповідно до мети дослідження поставлено такі **завдання:**

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми формування соціокультурної компетентності в науковій літературі та педагогічній практиці.

2. Розробити критерії і показники визначення рівнів сформованості соціокультурної компетентності молодших школярів, провести експериментальне дослідження.

3. Розробити зміст, форми і методи формування соціокультурної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної галузі.

Для вирішення поставлених завдань використовувалися **методи дослідження:** аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури, що дав змогу розробити концептуальні підходи дослідження, уточнити сутність соціальної взаємодії, обґрунтувати критерії і показники її сформованості; синтез, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення і конкретизація теоретичних і емпіричних даних, які сприяли визначенню методики формування соціокультурної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі; бесіда, опитування, спостереження, аналіз продуктів діяльності, які забезпечили визначення рівнів сформованості соціокультурної компетентності учнів початкової школи на уроках мовно-літературної освітньої галузі; експеримент (констатувальний).

Експериментальна база дослідження: Хотинська загальноосвітня школа № 1 Хотинської міської ради, Хотинський ліцей № 5- ОЗЗСО Хотинської міської ради учнів початкової школи.

Апробація результатів дослідження здійснювалась на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання» (15-16 березня 2023 року, м. Кам'янець-Подільський); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (18-19 жовтня 2023 року, м. Кам'янець-Подільський), XII Регіональній науково-практичній конференції «Методика навчання філологічних дисциплін у закладах загальної середньої та вищої освіти» (7 грудня 2023 року, м. Кам'янець-Подільський). Результати дослідження відображено у публікації:

Павлик Валентина. Особливості формування соціокультурної компетентності молодших школярів. *Методика навчання філологічних дисциплін у закладах загальної середньої та вищої освіти*. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023.

Наукова новизна: конкретизовано поняття «соціокультурна компетентність», визначено особливості формування означеної компетентності у початковій школі, запропоновано власне визначення поняття «соціокультурна компетентність молодших школярів». Нами виокремлено та обґрунтовано структурні компоненти соціокультурної компетентності молодших школярів, запропоновано діагностичний інструментарій (компоненти, критерії, показники, рівні) для визначення ефективності сформованої соціокультурної компетентності молодших школярів.

Практичне значення: запропоновано комплекс вправ, форм, методів, прийомів роботи для формування соціокультурної компетентності учнів початкової школи на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (97 джерел), додатків. Загальний обсяг роботи – 97 сторінок.

ВИСНОВКИ

У магістерському дослідженні висвітлено теоретичні узагальнення проблеми формування соціокультурної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Результати проведеного дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

1. Здійснений аналіз педагогічних категорій та понять, наводить на думку про те, що зміст ключової дефініції нашого дослідження «формування соціокультурної компетентності молодших школярів» не розкрито повністю у науково-педагогічному дискурсі. Інтерпритуючи основні характеристики досліджуваного феномену, уточнено зміст поняття «соціокультурна компетентність молодших школярів», яке розкрито як інтегровану якість, формування якої відбувається через засвоєння форм та виявів соціокультурного життя, власного суспільного досвіду, розвиток нових особистісно-соціальних якостей для здійснення активності в умовах соціокультурного простору.

Процес формування соціокультурної компетентності здобувачів початкової освіти є цілісним процесом, який зорієнтований на засвоєння знань, соціально значущих умінь, набуття досвіду соціокультурної діяльності, ціннісних орієнтацій.

2. Визначено структуру досліджуваного феномену, до якою входять такі компоненти як: 1) *ціннісно-мотиваційний компонент* (самостійність оціночних суджень, соціальних принципів та установок у життєвому самовизначенні); 2) *когнітивний компонент* (соціокультурні знання, необхідні для успішної діяльності з урахуванням соціокультурних характеристик народу, суспільства та особистості молодших школярів); 3) *поведінковий компонент* (застосування сформованих умінь у певних соціокультурних ситуаціях); 4) *емоційний* (осмислення соціокультурних знань, усвідомлення своїх життєвих ресурсів, здібностей, вияв емпатійних почуттів до оточуючих). Визначено показники високого, середнього та низького рівнів сформованості соціокультурної компетентності.

3. У результаті констатувального зрізу виявлено переважно середній і низький рівні сформованості складників соціальнокультурної компетентності молодших школярів, що сукупно забезпечують формування соціокультурної компетентності. Причинами такого стану є брак методичних і практичних посібників, присвячених проблемі формування соціокультурної компетентності та розробленої методики, ігнорування авторами підручників соціокультурної змістової лінії; нівелювання компонента соціо-; нерозуміння учнями перспективи застосування здобутих знань, набутих умінь і навичок; нерозробленість чіткої системи вимірювання компетентностей. Результати констатувального етапу підтвердили наявність прогалин у роботі з формування соціокультурної компетентності у сучасній теорії і практиці початкової шкільної мовної освіти.

4. Підсумки експериментального навчання засвідчили позитивну динаміку всіх компонентів соціокультурної компетентності, показники яких в експериментальних класах вищі на 7–20 %, ніж у контрольних. Удосконалення структури уроку, реалізація запропонованих шляхів, актуалізація рекомендованих методів, прийомів і засобів, системне виконання вправ і завдань, робота з текстами сприяли свідомому засвоєнню питань теорії мови й інформації соціокультурного змісту, розумінню життєвої доцільності їх, формуванню компонентів соціокультурної компетентності, набуттю досвіду розв'язання життєвих проблем, формуванню адекватного ставлення до них.

Здійснене дослідження не відображає всі наукові аспекти досить складного явища як соціокультурна компетентність. Перспективи подальших досліджень полягають у: створенні відповідного навчально-методичного забезпечення формування соціокультурної компетентності молодших школярів у школі; розробці спеціального діагностичного інструментарію означеного феномену.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзікова Л. В. Соціокультурна підготовка вчителя в умовах формування загальноєвропейського культурного простору. *Сучасні технології викладання іноземних мов у професійній підготовці фахівців: збірник наукових праць*. Київ : Київський інститут туризму, економіки і права. 2000. С. 298–308.
2. Анісімова Г.О. Сучасний урок у початковій школі: традиції та інновації (навчально-методичний посібник). Тернопіль: Мандрівець. 2013. 104 с.
3. Антонець М. Дидактичні проблеми загальноосвітньої школи у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського [Текст]. Київ : Вища школа, 2008.
4. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій освіті: теоретичні засади. *Початкова школа*. 2010. №8. с.21-23.
5. Басай Н. Особливості формування соціокультурної компетентності учнів початкової школи у процесі навчання іноземних мов. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2017. № 2 (41). С. 20-24.
6. Бахмат Н. В. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу: автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Нац. пед. ун-тет ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 41 с.
7. Бачинська Є. М. Механізм формування інноваційного освітнього простору в регіоні. *Педагогіка і психологія*. 2007. № 1(54). С. 79–88.
8. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці. *Виховання і культура*. 2009. № 12 (17,18). С. 5-7.
9. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англomовних публіцистичних

- текстів :автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук : 13.00.02. Київ. 233 с.
- 10.Бібік Н. М. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. *Науковий часопис НПУ ім. Михайла Драгоманова*. 2010. вип. 17. 127 с.
 - 11.Богданова Н. Соціокультурне середовище як визначальний фактор формування культури життєтворчості особистості. *Вісник Інституту розвитку дитини*. 2011. № 15. С. 25-30.
 - 12.Божок Н. О., Власенко Л. В. Соціокультурна компетенція при вивченні іноземної мови. *Наука і практика*. 2008. С. 49-51.
 - 13.Бондар Л. В. Спільна учбова робота молодших школярів як фактор інтелектуального розвитку. *Проблеми загальної та педагогічної психології*: зб. наук. пр. Київ. 2001. Т.3. Ч.6. С. 220-225.
 - 14.Борисенко Н. М. Педагогічні умови формування екоцентричного світогляду майбутніх учителів початкових класів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Херсонський держ. ун-т. Херсон, 2010. 20 с.
 - 15.Власова О. І. Педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Либідь, 2005. 400 с.
 - 16.Вітюк Валентина. Основні шляхи формування соціокультурної компетентності учнів початкової школи. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2013. С. 474-479. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2013_2013_60.
 - 17.Галушка Г. Система вправ для формування соціокультурної компетенції в учнів початкової школи. *Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка»*. 2010. Вип. 15. С. 36-39.
 - 18.Гришкова Р. О. Формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей : монографія . Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. 424 с.
 - 19.Голованчук Л. П. Навчання учнів основної загальноосвітньої школи культурно-країзнавчої компетентності на уроках англійської мови : дис.

- ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київський національний лінгвістичний університет, 2003. 340 с.
20. Голованчук Л. П. Система вправ для формування в учнів 9-го класу англomовної культурно-країнознавчої компетенції. *Іноземні мови*. 2006. № 1. С.17-24.
21. Горошкіна О. Підручник як засіб формування соціокультурної компетенції учнів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 22. Ч II. С. 183-189.
22. Грошовенко О.П., Пахальчук Н.О., Стахова І.А. Технології формування природничо-екологічної компетентності молодших школярів. *Pedagogy and Psychology in the Modern World: the Art of Teaching and Learning: conference proceedings*. February 26–27, 2021. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. P. 31- 34. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-66>.
23. Данильченко С. В. Сутність професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів. *Наукові праці ДонНТУ*. Серія: «Педагогіка, психологія і соціологія». 2013. № 2 (14). С. 148-155.
24. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). URL: <http://rada.gov.ua/laws/show/896-93>
25. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
26. Дубовик С. Організація навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів на уроках української мови. *Початкова освіта*. 2016. Квіт. (№ 8). С. 5–9.
27. Енциклопедія освіти/ академія педагогічних наук України, головний ред. В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
28. Європейський словник навичок та компетенцій / DISCO European Dictionary of Skills and Competences. URL: http://disco-tools.eu/disco2_portal/

29. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. докт. пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.
30. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії: монографія. Київ, Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького. 2008. 608 с.
31. Іванова А. С. Навчання учнів старшої школи міжкультурного спілкування англійською мовою з орієнтацією на вибір професії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 – Теорія та методика навчання : германські мови. Київ : 2006. 24 с.
32. Калінін В. О. Технології формування професійної соціокультурної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови: навч.-метод. посіб. Житомир: «Полісся». 2008. 104 с.
33. Калініна Л. В. Особливості формування соціокультурної компетенції учнів початкової школи. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». Вип. 33. 2013. С. 179-182.
34. Коваль Л. В. Підготовка майбутніх учителів до застосування загально-навчальних технологій у початковій школі: штрихи концепції. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Сер.: Педагогіка. 2010. № 3. С. 48-53.
35. Коломінова О. О. Методика формування соціокультурної компетенції учнів молодшого шкільного віку в процесі навчання усного англомовного спілкування : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 – Теорія та методика навчання : германські мови. Київ. 1999. 181 с.
36. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи. Під заг. ред. О. В. Овчарук. К.: «К.І.С.», 2004. 112 с.
37. Кондратюк С. М., Павлущенко Н. М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до впровадження нового змісту Державного стандарту початкової загальної освіти. *Наука і освіта*. 2014. №3. С. 72–76.

38. Концепція розвитку освіти України на період 2015-2025 років. URL: [http://www.prof.univ.kiev.ua /prof/home/2010-12-22-00-05-45/2-events/571--2015-2025-.html](http://www.prof.univ.kiev.ua/prof/home/2010-12-22-00-05-45/2-events/571--2015-2025-.html)
39. Котубей В. Ф. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи в коледжах: рівневий підхід. *Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євро-інтеграційних процесів*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Мукачєво, 14-15 травня 2020р.). Мукачєво: Вид-во МДУ, 2020. С. 128-130.
40. Крутенко О. В. Формування ключових компетентностей учнів загальноосвітнього навчального закладу відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів загальнокультурної компетентності : наук.-метод. посібник: Черкаси : ЧОПОПП. 2014. 68 с.
41. Кукевич О. М., Клехо О. М. Формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2017. Vol. 5 (1). P. 143–146.
42. Кучерук О. Соціокультурний розвиток учнів як лінгвометодична проблема. *Українська мова і література в школі*. 2014. № 2 (112). С. 2–7.
43. Лар'яновський І. Соціокультурні трансформації та проблема цінностей. URL: http://www.rusnauka.com/32_PWMN_2009/Philosophia/55145.doc.htm
44. Ларіонова О. І. Особливості формування соціокультурної компетенції у немовному вузі на матеріалі іноземної мови. Ключові проблеми сучасної науки. 2009: підсумки конференції. URL: http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm
45. Литвиненко Г. Формування науково-методичного середовища: обґрунтування засад та визначення критеріїв ефективності функціонування. *Рідна школа*. 2013. № 6. С. 57-63.
46. Логвиновська Т. Вплив освітньо-виховного середовища навчального закладу на виховання соціальної спрямованості. *Наукові записки Херсонського державного університету*. Сер.: Педагогічні науки. 2012. Вип. 131. С. 121–124.

47. Максимець М. Формування соціокультурної компетенції у процесі вивчення іноземної мови. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2006. Випуск 21. С. 211-218.
48. Малінін В. В. Процес формування соціокультурної ідентичності: роль громадянського суспільства. *Політологічні записки: електрон. наук. фахове вид.* 2013. № 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_41
49. Маслак Л. П. Проблеми підготовки спеціаліста в контексті євроінтеграційних процесів в Україні. *Модернізація вищої освіти в контексті євроінтеграційних процесів* : зб. наук. праць сучасн. Всеукр. методолог. семінару. Житомир: ЖДУ, 2007. С. 114–120.
50. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / [колектив авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої]. Київ : Ленвіт. 2002. 328 с.
51. Мірошникова А. Головні риси сучасних школярів та як їх спрямувати в корисне русло. URL: <https://osvitoria.media/opinions/yak-vchytelyamporozumitysya-z-tsyfrovym-pokolinnnyam-ditej-porady-psyhologa/>.
52. Можаяєва О. М. Формування і розвиток основних компетентностей особистості в початковій школі. *Початкова освіта*. 2009. №32.
53. Морочковська Л. Індивідуальні особливості школяра: Методика проведення психолого-педагогічного консилиуму. *Шкільний світ*. 2001. № 12. с. 2.
54. Мунтян С. В. Методика розвитку діалогічного мовлення у процесі реалізації соціокультурної змістової лінії в 6 - 7 класах: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / С. В. Мунтян ; Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2011. 23 с.
55. Навчальні програми для 1-4 класів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
56. Нагорна Н. В. Формування у студентів понять компетентності й компетенції. *Виховання і культура*. 2007. № 1–2 (11–12). С. 266–268.

57. Науменко С. О. Система, методи і технології оцінювання компетентностей учнів. Тестові технології оцінювання ключових і предметних компетентностей учнів основної і старшої школи: монографія; за ред. О. І. Ляшенка, Ю. О. Жука. Київ: Педагогічна думка, 2014. С. 71-101.
58. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. *Шкільний світ*. 2001. № 1. С. 33-48.
59. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: <https://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
60. Ніколаєва С. Ю. Сучасні тенденції формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів початкової школи. *Іноземні мови*. 2012. № 1. С. 42–51.
61. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / упоряд.: Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова. Львів. 2016. 40 с.
62. Нова українська школа: Концепція від 17.08.2016 р. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
63. Островерхова Н. М. Аналіз уроку: концепції, методики, технології. Київ : ІНКОС, 2003. 352 с.
64. Пащенко Д. І. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до гуманістичного виховання учнів: автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2006. 37 с.
65. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченко. К.: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
66. Пентиліук М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: збірник статей. Київ: Ленвіт, 2012. 256 с.

- 67.Плахотнік О. В. Соціокультурні цінності особистості як соціально-педагогічна проблема. *Вісник Черкаського університету*. Сер.: Педагогічні науки. 2011. Вип. 203. С. 58–65.
- 68.Плугіна О. Розроблення наукового апарату дослідження «Формування соціокультурної компетентності молодших школярів засобами казки». *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Серія : Педагогічні науки. 2016. Вип. 32. С. 213-220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2016_32_29.
- 69.Полякова Г. Компетентність як орієнтація вчителя на найвищий результат у своїй роботі. *Завуч*. 2006. № 34. С. 8–10.
- 70.Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. Київ : АСХ. 2004. 192с.
- 71.Пометун О.І. Теорія і практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. Київ : «К.І.С». 2004. с. 16-25.
- 72.Пономарьова К. Соціокультурна складова у змісті початкового курсу української мови. *Початкова школа*. 2011. № 5. С. 72-79.
- 73.Про затвердження Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір: Наказ МОН від 31.12.2004 р. № 988. URL: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/3145/
- 74.Про освіту: Закон України від 5.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- 75.Проблеми компетентності в системі дошкільної та початкової ланок освіти: Матеріали обласної науково-методичної конференції, 11 травня 2007 року. Херсон : РІПО. 2007. 98с.
- 76.Психологічна енциклопедія /автор-упоряд. О. М. Степанов. Київ : Академвидав, 2006. 424 с.

77. Пуертас С. Д. К. Соціокультурний підхід до вивчення цінностей. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2014. Вип. 15. С. 108–119.
78. Радул В. Соціально-професійне середовище у формуванні якісних характеристик особистості. *Рідна школа*. 2014. № 4/5. С. 27–31.
79. Рахмана І. Формування соціокультурної компетенції. *Англійська мова в початковій школі*. 2008. № 4. С. 28–31.
80. Редько В.Г. Компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов учнів початкової школи: лінгводидактичний аспект. *Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць* / [ред. кол.; голов. ред. – О.М.Топузов]. Київ : Педагогічна думка, 2017. Вип.18. 282 с.
81. Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: навч. посіб. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009. 575 с.
82. Родніна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. Харків : Основа, 2006. 94 с.
83. Романенко Ю. Мотиви і мотивація навчальної діяльності. Основні проблеми та перспективи розв'язання. *Українська мова і література в школі*. 2014. № 4. С. 55-60.
84. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти. Київ : Богданова А. М. 2009. 226 с.
85. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручн. Київ : Грамота, 2012. 504 с.
86. Савченко О. Мета і результат уроку в контексті компетентнісного підходу. *Початкова школа*. 2015. № 3. С. 10–15.
87. Селевко Г. Педагогічні компетенції та компетентності. *Сільська школа*. 2004. № 3. С. 29-32.
88. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010. 844 с.

- 89.Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук, І. С. Булах, Т. М. Зелінська, С. О. Ставицька. Вид. 2-ге, доповн. К. : Каравела, 2008. 399 с.
- 90.Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенової. Одеса : Пальміра, 2006. 364 с.
- 91.Смагіна Т. М. Поняття та структура соціальної компетентності учнів як наукова проблема. *Вісник Житомирського державного університету*. Серія «Педагогічні науки». 2010. Вип. 50. С. 138-142.
- 92.Ткаченко Л. Психолого-педагогічні особливості учнів молодших класів у процесі навчальної діяльності. *Збірник наукових праць* [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. 2015. Вип. 67. С. 148-152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2015_67_28. С.148-152
- 93.Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : 1–2 кл. Київ : ОСВІТА-ЦЕНТР+, 2018. 240 с.
- 94.Фоменко Т. М. Визначення поняття «соціокультурна компетентність» у сучасній парадигмі вищої освіти. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2014. Вип. 42. С. 149-156.
- 95.British Council learn English kids. Access mode : URL: <https://learnenglishkids.britishcouncil.org/word-games/christmas-1>
- 96.Cross-Cultural Competence: Theory, Research, and Application Access Mode: URL: https://www.researchgate.net/publication/270520228_Cross-Cultural_Competence_Theory_Research_and_Application.
- 97.Klaus Peggy. The hard truth about soft skills: workplace lessons smart people wish they'd learned sooner. New York, Harper Collins Publishers, 2007. P. 190.